

Krimi anno 1758

BØGER

Niels Ole Bunch Bertelsen: ”Et barnemord i Thy.”

seks stjerner af seks mulige

Et barnemord er i sig selv en rædsel. Sker det under en fødselspsykose er det dobbelt tragisk.

Else Lauridsdatter skar halsen over på sin få uger gamle søn og forstod naturligvis ikke selv hvorfor, men hun mente sig besat af Satan. Hun indså derfor, at hun ikke kunne forvente tilgivelse af sin Gud. Det sved til hende senere, at hun igen og igen talte om satans besættelse – havde hun dog bare angret og tigget om tilgivelse.

Hændelsen blev beskrevet over en hel side i kirkebogen for Nors sogn ved Thisted, og denne side faldt Niels Ole Bunch Bertelsen over. Han er 3*tipoldebarn til Elses mand og dennes andet ægteskab.

Skønt fødselspsykose ikke var en diagnose, man kendte til i sidste halvdel af 1700-tallet, havde man dog en fornemmelse af, at ”Raseri” kunne hænge sammen med fødslen.

Herredsfogeden, der i første instans dømte Else til døden, antydede i en skrivelse til landstinget i Viborg, at han gerne ville dømme anderledes. Samme synspunkt havde en række af højesteretsdommerne, som derfor i overensstemmelse med en paragraf i Danske Lov fra 1683 vurderede, at Else ikke kunne dømmes til hverken døden eller tortur. I paragraf 6-6-17 læses: ”Skeer Drab af nogen i Vildelse og Raserj, da bør hand ej paa livet at straffis ...” således i 1683-stavning.

Hensigten var i lige så høj grad som at straffe at hindre en ulykke på andre, hvilket ikke var så nemt i tiden. Else blev i Højesteret dømt til forvaring, og den skulle ske i hendes familie. Enevælden overlod til private at holde en dømt indespærret. Her var herredsfogedens grund til dødsdommen.

Han så ingen mulighed for at finde et sted, Else kunne forvares. Hendes mand ville ikke huse hende, hvilket skyldes både frygten for at blive slået ihjel og ønsket om at slippe for den økonomiske belastning – en fattig fæstebonde var han. Resten af familien blev af myndighederne bedt om at bidrage, og efter en lang, sej familiekrig blev en fjern familie påtvunget at huse Else i to år.

Man håbede nok på, hun ville komme sig, så hun også kunne hjem til sin mand igen.

Det er en overmåde interessant tidsskildring, forfatteren giver af sidste halvdel af 1700-tallet.

Slægtsforskningen ledte ham til nævnte side i kirkebogen med beskrivelse af Elses gerning, og da det ene dokument fører til næste arkiv, var grunden lagt for et studium i 1700-tallets historie.

Der viste sig store mængder efterladte dokumenter om den triste historie, hvorved Bunch Bertelsen blev i stand til at vise os et uhyre detaljeret billede af hverdags- og samfundsliv i perioden.

Forfatterens detaljesult illustreres af en beklagende bemærkning om, at vi desværre ikke har præcise data om transporten af Else og hendes mand til rådhuset i Thisted efter drabet. Og hans

professionalisme illustreres af, at en lang række dokumenter, forhørsprotokoller, skøder, Højesteres votering osv. osv. – 56 stk. – er optrykt i original og transskriberet til nudansk. Det samme er relevante forordninger, en liste over samtlige involverede personer og en overskuelig kronologi.

Flot.

Hvordan endte historien så? Bogen er næsten konstrueret som en krimi, og det er synd at afsløre slutningen, men vi husker jo, at Chresten er fæstebonde. Hans husbond, fæstegårdens ejer døde i 1763, og gården blev sat på auktion. Det viser sig i dokumenterne, at det var et par af Elses fjerne slægtninge, der købte gården. Aha ... og? Tja, tre måneder efter at Else døde i november 1770, giftede Chresten sig som 43-årig med Karen på 24. Kryptisk? Læs selv og få løsningen. Det er en fremragende bog, som på usædvanlig fornem vis sætter et livs historie ind i den lidt større kontekst. Slægtsforskning, når det er bedst.

Per Pilekjær

kultur

Niels Ole Bunch Bertelsen: ”Et barnemord i Thy – kriminalhistorie fra 1700-tallet”

221 sider, ill., pris uoplyst

Forlaget Knakken